

Katarzyna Wajszczyk
Uniwersytet Gdański

Wspomnienie o Profesor Teresie Bauman (1955–2017)¹

Profesor Teresa Alicja Bauman urodziła się 4 stycznia 1955 roku na południu Polski. Z tym regionem była związana do ukończenia liceum. Tytuł magistra pedagogiki uzyskała w roku 1978 na Wydziale Psychologii i Pedagogiki Uniwersytetu Warszawskiego. Swoją przygodę z Uniwersytetem Gdańskim rozpoczęła w tym samym roku, zdobywając w nim kolejne stopnie awansu zawodowego. Uchwałą Rady Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego z dnia 12 czerwca 2003 roku nadano Jej stopień naukowy doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki – pedagogika szkoły wyższej. Od 2004 roku Profesor Teresa Bauman pracowała w Instytucie Pedagogiki na stanowisku profesora nadzwyczajnego. W latach 2005–2015, czyli do chwili przejścia na emeryturę, sprawowała funkcję kierownika Zakładu Dydaktyki w Instytucie Pedagogiki UG. Pracę naukowo-dydaktyczną kontynuowała w Wyższej Szkole Bankowej, pełniąc tam jednocześnie funkcję dyrektora Instytutu Nauk Społecznych i Humanistycznych.

W obszarze zainteresowań badawczych Profesor Teresy Bauman znajdowała się problematyka procesu kształcenia akademickiego, w szczególności: społeczna rola uniwersytetu, formy i przemiany dydaktyki akademickiej, uczenie się w uniwersytecie, prowadzenie badań jakościowych. Habilitowała się na podstawie monografii: *Uniwersytet wobec zmian społeczno-kulturowych. Casus Uniwersytetu Gdańskiego* (Bauman 2001). Uniwersytet dla Profesor Teresy Bauman, jak pisze prof. Joanna Rutkowiak, był Jej pasją, żywiołem, a zarazem – tematem przemyśleń i prac naukowych. Stąd czerpała energię do działania właściwie ukierunkowanego hasłem „Róbmy swoje”, podobnie jak u Wojciecha Młynarskiego! Studiowała i uprawiała krytyczne analizy stanu współczesnego szkolnictwa wyższego, ale nie wyprowadzała z nich negatywnych konkluzji. Widziałam, że bliżej Jej było do poszukiwań rozwiązań pozytywnych, dlatego inicjowała, tworzyła, próbowała, prowadziła, dyskutowała, działała, niestrudzenie зараżała otoczenie swoją energią i zainteresowaniami (Rutkowiak 2017).

¹ Tekst jest inspirowany wspomnieniami koleżanek i kolegów z Zakładu Dydaktyki.

Troska o jakość kształcenia na Uniwersytecie Gdańskim była dla Niej priorytetem. Podkreślała wagę tej kwestii, walcząc o nią jako członkini Senackiej Komisji do Spraw Kształcenia w latach 2008–2012. Jednocześnie w latach 2009–2014 kierowała kluczowymi pracami w ramach, finansowanych z programu europejskiego Kapitał Ludzki, projektów unowocześniania dydaktyki akademickiej. Stworzyła i przeprowadziła innowacyjny kurs typu *blended learning* dla młodej kadry UG i promowała dobre praktyki podczas licznych sesji samokształceniowych. Stworzyła program kursu dydaktyka akademicka, którym z zapałem kierowała. Prowadząc zajęcia z młodymi pracownikami naukowymi na Uniwersytecie Gdańskim, Politechnice Gdańskiej oraz Gdańskim Uniwersytecie Medycznym, rozpoznawała potrzeby młodych nauczycieli i doskonaliła program kursu.

Postulowała uwzględnianie informacji zwrotnej od studentów w konstruowaniu programów i doborze kadry dydaktycznej. To studenci, Jej zdaniem, byli lustrem jakości, o którą zabiegała. Opierając się na własnych badaniach, pokazując nisko oceniany przez studentów poziom wymagań w czasie studiów, apelowała i podejmowała działania, aby wzmacniać znaczenie teorii i badań empirycznych w ich uniwersyteckim doświadczeniu.

Wynikiem tego zainteresowania oraz udziału w projekcie „Uniwersytet promotorem jakości innowacji w edukacji przedmiotów ścisłych – podnoszenie kompetencji dydaktycznych kadry akademickiej” była publikacja *I tak można uczyć na UG* (Bauman, Jagiełło-Rusiłowski, red., 2013a).

Przykład na to, że jakość kształcenia, nie tylko na uniwersytecie, była dla Profesor Teresy Bauman czymś niezwykle istotnym, stanowi Jej oferta adresowana do nauczycieli w formie programu studiów podyplomowych z zakresu aktywizujących metod nauczania.

Inną dziedziną aktywności naukowej Profesor Teresy Bauman była metodologia badań. Autorka znana jest w środowisku pedagogów szczególnie z książki: *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*, napisanej wspólnie z prof. Tadeuszem Pilchem (Bauman, Pilch, red., 2001). Publikacja ta doczekała się kilku kolejnych wydań, stała się modelowym podręcznikiem do metodologii badań, nie tylko dla początkujących badaczy. Zdaniem prof. Bogusława Śliwerskiego: „To m.in. publikacje T. Bauman z metodologii badań pedagogicznych przełamały w naszym środowisku naukowym lęk przed paradygmatem badań jakościowych, biograficznych” (Śliwerski 2017).

Efektem nieustannego eksplorowania obszaru badań jakościowych był Jej udział w merytorycznym przygotowywaniu seminariów metodologicznych. Owocem seminarium organizowanego w Gdańsku jest książka pod Jej redakcją: *Praktyka badań pedagogicznych* (Bauman, red., 2013b).

Źródłem Jej zainteresowań metodologicznych i badań nad uniwersytetem była zawsze dydaktyka ogólna. Na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku wprowadziła do polskiej pedagogiki dystynkcję między dydaktyką technologiczną a dydaktyką krytyczną. Krytycyzm, potrzeba wyjścia poza schematy, utarte ścieżki i twarde modele to stały *leitmotiv* Jej wysiłków naukowych. Była orędownikiem

myślenia o uczeniu się jako procesie długofalowym, nieograniczonym murem szkoły i transmisyjnym modelem przekazu wiedzy. Wspierała alternatywy w edukacji, promowała wyjście poza instytucję i zmianę w relacjach uczenia się. Poprzez krytykę szkoły tradycyjnej szukała możliwości jej zmiany i tworzenia takich sytuacji uczenia się, które dawałyby szansę na indywidualny rozwój młodego człowieka. Instytucja miałaby tu zadanie wspierania, towarzyszenia i stwarzania możliwości. Wyrazem tych zainteresowań stało się zorganizowanie seminarium naukowego w Bychowie, którego pokłosiem spotkań była publikacja pod Jej redakcją: *Uczenie się jako przedsięwzięcie na całe życie* (Bauman, red., 2005).

Wspomnienie o Profesor Teresie Bauman nie może jednak obejść się bez podkreślenia Jej stylu bycia w uniwersytecie, który był magnetyczny w dosłownym tego słowa znaczeniu (przyciągał jednych i odpychał innych). Nie sposób pisać o tym, stroniąc od bardziej osobistej niż akademickiej formy wypowiedzi. Profesor Teresa Bauman cechowała się niezwykle wrażliwością na młodych badaczy, gotowością do ich wspierania, udzielania bezinteresownej pomocy w ich zmaganiach z własnymi poszukiwaniami. Była świetnym opiekunem naukowym dla swoich doktorantów. Jako promotor dawała wolną rękę w dysponowaniu czasem, dyscyplinowała w sposób nienachalny, delikatny. Zawsze jednak zapewniała o swojej chęci pomocy. Dostępna, gdy tylko zachodziła potrzeba. Była i czekała. Spotkanie z Nią stawało się zawsze ogromnym wydarzeniem, w czasie którego odbywał się niezwykle inspirujący i transformujący uczestników dialog. Rozmowa o „własnej robocie” była zawsze początkiem czegoś nowego, uruchamiała inne obszary myślowe, dekonstruowała pierwotny sposób widzenia. Profesor Teresa Bauman traktowała z powagą sprawy, o których dyskutowaliśmy, i osoby, które brały udział w dyskusjach. Nie znosiła intelektualnego lenistwa i bezmyślnego powtarzania cudzych argumentów. Chciała, abyśmy myśleli samodzielnie i odważnie. Uśmiechała się, najczęściej, jak pamiętamy, gdy któryś student, kolega czy koleżanka zrobił coś błyskotliwego – to był taki delikatny uśmiech dumnego nauczyciela, któremu udało się wydobyć z drugiego człowieka coś pięknego i mądrego.

Profesor Teresa Bauman była bezkompromisowa w sprawach dla Niej fundamentalnych. Swoją osobą i swoim działaniem zachęcała, aby mieć własne zdanie i nie bać się go wyrażać, nawet jeśli spotka się to z nieprzychylnością odbiorców. Swoboda myślenia, upór, dociekliwość, szczerłość i odwaga zabierania głosu to były cechy, do których nas wychowywała. Wymagała od innych, ale przede wszystkim od siebie. W swoim byciu z nami była tak autentyczna, że nieraz musieliśmy przyznać – właśnie tak trzeba, bo tak jest uczciwie.

Paśja i mądrość Profesor Teresy Bauman są w wielkiej mierze odpowiedzialne nie tylko za to, gdzie pracujemy, kim jesteśmy, jacy jesteśmy i jak pojmujemy swoją rolę, a także za to, czym jest dla nas uniwersytet. Dla nas wszystkich była charyzmatycznym nauczycielem. Studenci mawiali, że jest wymagająca, koledzy z zakładu – że inspirująca, doktoranci – że nauczyła ich kochać naukę i uniwersytet. To prawda, skoro wielu podkreśla, że to Jej energia i zaangażowanie sprawiały, że chcieli się chcieć.

Profesor Teresa Bauman była wielu osobom bardzo bliska. Towarzyszyła nam wówczas, gdy zdobywaliśmy stopnie naukowe, i wtedy, gdy urządzaliśmy spotkania mniej formalne w Jej ukochanym letnim domu w Lipuszu. Wspierała nas w niepowodzeniach i kibicowała postępom naukowym. Zapamiętamy Ją jako osobę serdeczną, dobrą, która doceniała przyjaciół, zauważała tych, którym trzeba pomóc, zawsze gotową, aby wspólnie pomyśleć nad czyjś problemem.

Najważniejsze jest to, że umiemy o Niej mówić jako o kimś ważnym w naszym życiu, o kimś, komu wiele się zawdzięcza. Wielu z nas pamięta rozmowy z Profesor Teresą Bauman jako punkty zwrotne w swoim życiu. Rozmowy poświęcone sprawom naukowym i osobistym, rozmowy o przyjaźni i polityce, o sprawach społecznych i podróżowaniu, o kłopotach i sukcesach. Z Nią można było mówić o wszystkim, a każda dyskusja była pasjonująca.

Odeszła 15 marca 2017 roku. Choć już się w tym życiu nie spotkamy, Profesor Teresa Bauman z nami zostaje – w publikacjach, w pamięci studentów i naszej, w tym, co i jak mówiła. Pozostaje – ciągle żywy – Jej obraz, gdy przemierza zdecydowanym krokiem korytarz Instytutu Pedagogiki, z uśmiechem witając przechodniów.

Literatura

- Bauman T., Pilch T. (red.), 2001, *Zasady badań pedagogicznych: strategie ilościowe i jakościowe*, Warszawa: Żak, wyd. 2 popr. i rozsz.
- Bauman T., 2002, *Uniwersytet wobec zmian społeczno-kulturowych: casus Uniwersytetu Gdańskiego*, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Bauman T. (red.), 2005, *Uczenie się jako przedsięwzięcie na całe życie*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Bauman T., Jagiełło-Rusiłowski A. (red.), 2013a, *I tak można uczyć na UG*, Gdańsk: Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego.
- Bauman T. (red.), 2013b, *Praktyka badań pedagogicznych*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, wyd. 2.
- Rutkowiak J., 2017, *O Teresie i dla Teresy*, <https://wns.ug.edu.pl/media/promowane/64378/wspomnienia> [dostęp: 18.03.2017].
- Śliwerski B., 2017, *Odeszła gdańska pedagog – dr hab. Teresa Bauman*, <http://sliwerski-pedagog.blogspot.com/2017/03/odesza-gdanska-pedagog-dr-hab-teresa.html> [dostęp: 16.03.2017].